DOI: 10.33498/louu-2026-03-132

Олег Предместніков

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри права Мелітопольського державного
педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(Запоріжжя, Україна)
ResearcherID: IAO-1664-2023
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8196-647X
predmestnikov@ukr.net

Віктор Гапотій

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
ResearcherID: V-7230-2017
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2604-8809
(Запоріжжя, Україна)
gapoty.viktor@gmail.com

УДК 343.352:347.965:35

БАЛАНС АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ТА НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТУРИ: АНАЛІЗ ПРОПОЗИЦІЙ НАЗК ДО СТРАТЕГІЇ 2026–2030

Анотація. Стаття порушує проблему пошуку балансу між посиленням антикорупційного контролю та збереженням інституційної незалежності адвокатури в Україні в рамках пропозицій НАЗК до проєкту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 рр. Актуальність дослідження обраного питання зумовлена поширенням антикорупційної політики на сферу адвокатури як незалежного конституційного інституту громадянського суспільства та ризиками, пов'язаними із трансформацією антикорупційних механізмів у засоби інституційного тиску, оскільки це може негативно вплинути на гарантії права на правничу допомогу та справедливий суд.

Мета статті полягає в аналізі та оцінці пропозицій НАЗК до проєкту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 рр. з точки зору забезпечення балансу між ефективним антикорупційним контролем і збереженням інституційної незалежності адвокатури, а також визначенні ризиків та шляхів їх мінімізації.

У процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, зокрема формально-юридичний, системний, порівняльно-правовий, що дало змогу дослідити співвідношення норм національного законодавства, положень Конституції, міжнародних та європейських стандартів незалежності адвокатури, а також підходів НАЗК до формування антикорупційної політики.

© Олег Предместніков, Віктор Гапотій, 2026

У результаті дослідження встановлено, що запропоновані НАЗК положення у сфері адвокатури та надання правничої допомоги містять низку дискусійних аспектів, пов'язаних із розширенням державного контролю, зокрема у сфері дисциплінарної відповідальності, доступу до професії, фінансової прозорості та організації адвокатського самоврядування. Обґрунтовано, що такі підходи можуть призвести до порушення принципів пропорційності, правової визначеності та незалежності адвокатури, гарантованих Конституцією та міжнародними нормативними документами.

У висновках наголошено, що Антикорупційна стратегія в частині, яка стосується адвокатури, має виконувати роль рамкового програмного документа, який визначає загальні альтернативні орієнтири без прямого втручання в діяльність адвокатури. Забезпечення реального балансу між публічним інтересом у протидії корупції та гарантіями незалежності адвокатської діяльності має підсилюватися дотриманням принципів прозорості дисциплінарних процедур і залученням незалежного, зокрема міжнародного, експертного контролю.

Ключові слова: антикорупційна діяльність; контроль; адвокатура; правова допомога; НАЗК; повноваження.

Антикорупційна політика в Україні вийшла за межі класичного державного сектору, поширюючись на сфери, які за своєю правовою природою є самоврядними та інституційно незалежними. Однією із таких сфер є адвокатура – незалежний інститут громадянського суспільства, який створений для забезпечення реалізації права на правничу допомогу та ефективний захист прав людини. У рамках цього проблема пошуку балансу між необхідністю встановлення ефективних шляхів протидії та дотриманням конституційних гарантій незалежності адвокатської діяльності постає особливо гостро. Запропоновані НАЗК положення до Антикорупційної стратегії на 2026–2030 рр.[1] засвідчують наміри посилити державний контроль у сфері адвокатури, зокрема шляхом розширення механізмів фінансового та дисциплінарного впливу. Водночас проєкт Стратегії не містить чітких критеріїв меж такого втручання, належне обґрунтування його необхідності та оцінки ризиків для самоврядного характеру адвокатури. Це породжує серйозні сумніви щодо відповідності запропонованих підходів принципам верховенства права, пропорційності та правової визначеності.

Однак, незважаючи на реальні перспективи, відсутність чітко вибудованих запобіжників антикорупційного контролю може трансформуватися із інструменту захисту публічного інтересу в засіб інституційного тиску на адвокатуру. Така ситуація створює ризики використання дисциплінарних і контрольних механізмів для впливу на адвокатів, які здійснюють захист у резонансних справах, що в підсумку підриває довіру до правової системи загалом. Водночас ігнорування корупційних ризиків у діяльність адвокатури є неприпустимим, оскільки підриває авторитет професії та негативно впливає на її соціальну функцію. Саме ця дилема – між необхідністю невідворотності відповідальності та збереженням професійної незалежності – і формує ключову наукову проблему дослідження, що потребує ґрунтовного право-

[1] Проєкт Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки: шлях від ідеї до комплексного державного рішення <https://nazk.gov.ua/uk/antykoruptsiyna-strategiya-na-2026-2030-roky> (дата звернення 27.03.2026).

вого аналізу та вироблення збалансованих підходів до подальшого формування державної антикорупційної політики.

Наукові дослідження проблематики антикорупційної політики у сфері адвокатури зосереджуються на пошуку балансу між ефективним державним контролем та гарантіями інституційної незалежності адвокатури. Дослідження В. Кім[2] обґрунтовують позицію щодо неприпустимості прямого втручання антикорупційних органів у діяльність адвокатури як самоврядного конституційного інституту. Вчений О. Іванов[3] зосереджує увагу на принципах діяльності НАЗК у частині законності, пропорційності та підзвітності, як базових орієнтирів реалізації антикорупційної політики. Нормативно-правові акти, зокрема Закон України "Про запобігання корупції"[4] та "Про адвокатуру й адвокатську діяльність"[5], формують правову основу для розмежування повноважень держави та професійного самоврядування. У праці В. Якуша[6] визначає політику НАЗК та її роль у вертикалі влади. Конституція України[7] закріплює незалежність адвокатури, визначаючи межі допустимого антикорупційного впливу. Дослідник А. Баран[8] розглядає адвокатуру як важливий суб'єкт формування культури доброчесності та запобігання корупції, а Д. Цехан і М. Білошкурський[9] аналізують проблеми притягнення адвокатів до відповідальності за корупційні правопорушення, наголошуючи на необхідності уніфікації законодавства та практики його застосування. У науковій праці М. Старовойт[10] підкреслює доцільність залучення адвокатури як активного учасника формування антикорупційної політики, а не виключний об'єкт контролю. Незважаючи на розробленість цієї теми, питання залишається відкритим і потребує додаткового опрацювання.

Мета статті полягає в аналізі та оцінці пропозицій НАЗК до проєкту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 рр. з точки зору забезпечення балансу між ефективним антикорупційним контролем і збереженням інституційної

[2] В Кім, 'Адвокатура: чи може антикорупційна стратегія розрубати гордіїв вузол' (16 січня, 2026) <https://zn.ua/ukr/anticorruption/advokatura-chi-mozhe-antikoruptsijna-stratehija-rozrubati-hordijiv-vuzol-.html> (дата звернення 27.03.2026).

[3] О Іванов, 'Принципи діяльності національного агентства з питань запобігання корупції' [2019] 5 Підприємництво, господарство і право 142–146 https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.5.25.

[4] Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 27.03.2026).

[5] Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення 27.03.2026).

[6] Вікторія Якуша, 'Антикорупційна вертикаль не може «опікуватися» адвокатурою як інститутом, – т.в.о. голови ВКДКА' (Закон і Бізнес 29.12.25) <https://zib.com.ua/ua/170408-antikorupciyna_vertikal_ne_mozhe_opikuvatisya_advokaturoyu_y.html> (дата звернення 27.03.2026).

[7] Конституція України від 28.06.1996 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 27.03.2026).

[8] А Баран, 'Роль адвокатури у запобіганні корупції', *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф.* (Н Бакаянова (гол редкол), Фенікс 2022) 104–107.

[9] Д Цехан, М Білошкурський, 'Притягнення адвокатів до відповідальності за корупційні правопорушення: проблеми законодавства та процесуальних аспектів' [2025] 36 Юридичний бюлетень 108–116 https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2025.36.13.

[10] М Старовойт, 'Теоретичні засади участі адвоката у формуванні антикорупційної політики в економічній сфері' [2025] 16 Проблеми сучасних трансформацій https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-16-01-03.

незалежності адвокатури, а також у визначенні можливих правових ризиків і шляхів їх мінімізації.

Корупція в Україні є прямою загрозою верховенству права. Державні органи, які ведуть боротьбу, – зацікавлені в її викоріненні, оскільки від цього залежить розвиток держави та престиж на міжнародній арені. Ефективна антикорупційна політика в Україні повинна реалізовуватися з дотриманням конституційних принципів, зокрема принципу незалежності правничих професій, серед яких чільне місце посідає адвокатура як інститут громадянського суспільства. Пошук балансу між антикорупційним контролем та гарантіями незалежності адвокатської діяльності в рамках підготовки Антикорупційної стратегії 2026–2030 рр. належить до одного із пріоритетних завдань державної політики, спрямованої на зниження корупційних правопорушень у суспільстві.

Як слушно зауважує В. Кім, коли йдеться про корупцію в судових органах, адвокатура залишається поза увагою корупційних діянь. Шукаючи захисту порушених прав, громадяни часто стають заручниками корупційних схем[11]. Як системне явище корупція становить одну із найгостріших загроз ефективному функціонуванню державних інституцій, утвердженню верховенства права і розвитку публічного управління загалом. Антикорупційна політика є не лише нормативно-декларативним інструментом, а й практичним механізмом, здатним забезпечити системне запобігання, виявленню та протидії корупційним проявам у державних органах і в суспільстві загалом. Зміст антикорупційної політики полягає в поєднанні законодавчих ініціатив, адміністративних важелів, заходів контролю та програм, спрямованих на формування культури прозорості, відповідальності й дотримання принципів верховенства права. Окреслений підхід сприяє встановленню правил поведінки, а також ефективної системи моніторингу, оцінки ризиків і стимулювання доброчесної поведінки у всіх сферах публічного управління.

Вчений О. Іванов зазначає, що принципи запобігання корупції є одними із найважливіших складових елементів процесуальних засад запобігання корупції. Національне агентство запобігання корупції виступає інституційним суб'єктом формування та реалізації державної антикорупційної політики, забезпечуючи практичну імплементацію зазначених принципів у діяльність органів публічної влади. Шляхом розроблення антикорупційних стратегій, здійснення моніторингу та оцінки корупційних ризиків, контролю за дотриманням вимог фінансової прозорості та етичної поведінки НАЗК сприяє утвердженню таких базових принципів, як законність, прозорість, підзвітність, пропорційність та невідворотність відповідальності. Ефективність діяльності НАЗК залежить і від дотримання балансу між повноважен-

[11] Кім (н 2).

нями державного контролю та повагою до автономії інших інститутів. Це є необхідною умовою сталого розвитку антикорупційної системи[12].

Стаття 4 Закону України "Про запобігання корупції" визначає, що НАЗК є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію антикорупційної політики. Частина 2 ст. 11 Закону до повноважень Національного агентства відносить, у тому числі, й "розроблення проєктів Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії". У рамках цього ініціювання підготовки та винесення на публічне обговорення пропозицій до Антикорупційної стратегії на 2026–2030 рр. є реалізацією прямо визначених законом повноважень НАЗК. Ініціювання підготовки Антикорупційної стратегії дало змогу окреслити наявні проблеми у сфері запобігання корупції, визначити корупційні ризики в окремих секторах та залучити до обговорення ширше коло суб'єктів.

Винесена НАЗК на громадське обговорення пропозиції по підрозділу "Адвокатура та правнича допомога" проєкту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 рр. засвідчила прагнення органу посилити антикорупційний контроль у сфері надання правничої допомоги. У цих пропозиціях увага зосереджується на нібито недостатньому рівні прозорості в діяльності адвокатури, відсутності чіткого визначення складів дисциплінарних проступків, а також на обмеженості переліку дисциплінарних стягнень, які застосовуються в межах дисциплінарного провадження щодо адвокатів.

Деякі науковці з насторогою ставляться до змісту підрозділу Антикорупційної стратегії "Адвокатура та правнича допомога", зазначаючи, що НАЗК використали як майданчик, у який формально помістили підрозділ про адвокатуру і правничу допомогу, не заглибившись у зміст адвокатської діяльності[13]. Варто наголосити, що питання адвокатури для НАЗК не виникло вчора. Тривалий час НАЗК намагалося увійти в цю сферу через механізм контролю, зокрема, шляхом поширення вимог електронного декларування на членів органів адвокатури. Однак тоді самим НАЗК було визнано, що адвокатура є незалежним інститутом громадянського суспільства, діяльність якого не пов'язана із виконанням функцій держави чи органів місцевого самоврядування, а відтак запровадження державного контролю у формі декларування може розцінюватися як втручання та потребує перевірки на відповідність конституційним гарантіям.

Згодом позиція НАЗК знову зазнала змін, перейшовши до протилежного підходу, обґрунтовуючи необхідність віднесення членів ВКДКА і дисциплінарних палат КДКА до суб'єктів декларування. Така трансформація підходів фактично надала агентству інструмент постійного впливу на осіб, які здійснюють дисциплінарні повноваження в адвокатурі, попри те, що

[12] Іванов (н 3).
[13] Якуша (н 6).

pravoua.com.ua

за своєю правовою природою ця функція є самоврядною, а не державною. У рамках цього участь НАЗК у формуванні відповідних положень Антикорупційної стратегії має не лише декларативний, а й прикладний характер, оскільки дає змогу закріпити бажаний підхід у документі стратегічного рівня. Окрім того, конструктивна фахова дискусія можлива лише за умови предметного аналізу конкретних норм і практичних рішень, а не шляхом використання узагальнених оціночних формулювань.

Стаття 5 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" визначає, що адвокатура є незалежною від органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб, а держава своєю чергою повинна створювати належні умови для її діяльності, забезпечуючи дотримання гарантій адвокатської діяльності.

Стаття 131² Конституції України також підкреслює, що адвокатура є незалежним конституційним інститутом, а будь-які твердження про "обов'язок держави втручатися" в її діяльність є антиконституційними за своїм змістом та несумісними з європейськими стандартами Ради Європи[14] і принципами ООН щодо ролі адвокатів[15]. До повноважень НАЗК не належить конституційна чи законодавча дискреція формувати, ініціювати чи моделювати державну політику у сфері адвокатури та адвокатського самоврядування, оскільки адвокатура це незалежний конституційний інститут, а спроби нав'язати їй зміни під виглядом "антикорупційної стратегії", зокрема, й на умовах доступу до професії, організації органів адвокатського самоврядування, дисциплінарних процедур або фінансових механізмів їх діяльності, свідчить про вихід НАЗК за межі визначених законом повноважень.

Виходячи із установленого, важливо зазначити, що Антикорупційна стратегія, представлена НАЗК суперечить ст. 131² Конституції України, яка гарантує незалежність адвокатури, а також європейським стандартам Ради Європи та Основним принципам ООН щодо ролі адвокатів. Рада адвокатів у процесі коментування Антикорупційної стратегії НАЗК розцінює реформування як пряме, грубе та системне втручання органу виконавчої влади у діяльність незалежного конституційного інституту. Крім того, ставиться під сумнів і компетентність "експертів", які були залучені до обговорення Стратегії.

Антикорупційна стратегія містить п'ять проблем і сім очікуваних стратегічних результатів, які необхідно досягти протягом п'яти років. Зміст Стратегії полягає в тому, щоб унеможливити втручання в щоденну діяльність

[14] Див.: Конвенція Ради Європи про захист професії адвоката. CM(2024)191-add1final. 12 березня 2025 р. <https://vkksu.gov.ua/sites/default/files/konvenciya-pro-zahyst-prav-advokativ_final_1.pdf> (дата звернення 27.03.2026); Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 р. <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf> (дата звернення 27.03.2026).

[15] Див.: Основні положення про роль адвокатів (Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text> (дата звернення 27.03.2026).

органів адвокатського самоврядування, а натомість сформувати законодавчі зміни шляхом оновлення професійної ланки адвокатури. З-поміж ключових проблем, які внесено до Стратегії і стосовно яких існує дискусія, виокремлюють кілька основних аспектів. По-перше, це недостатня демократичність процедур формування органів адвокатського самоврядування та наявність структурного дисбалансу між регіональним і загальнонаціональним рівнями управління. Діючі механізми делегування повноважень і прийняття рішень не повною мірою забезпечують належне представництво адвокатів з регіонів, провокуючи сумніви щодо легітимності окремих управлінських рішень і знижуючи рівень довіри до інститутів самоврядування. По-друге, увага в Стратегії приділена корупційним ризикам і застарілій процедурі доступу до адвокатської професії. Складність і непрозорість окремих етапів допуску, а також надмірна дискреція уповноважених органів створюють умови для зловживань і вибіркового застосування правил, які суперечать рівності та відкритій конкуренції. По-третє, проблемним залишається питання фактичної монополізації системи підвищення кваліфікації адвокатів. Натепер в Україні відсутні акредитовані провайдери надання освітніх послуг. Через це професійний розвиток адвокатів обмежений, а якість навчальних програм, які можуть використовуватися як інструмент непрямого впливу на професійну спільноту – знижена.

По-четверте, дисциплінарна процедура розглядається як така, що потребує значного вдосконалення, зважаючи на прозорість і процесуальні гарантії. Недостатня визначеність підстав дисциплінарної відповідальності, обмежені механізми захисту адвоката та ризик використання дисциплінарних проваджень як засобу тиску ставлять під загрозу принцип незалежності адвокатської діяльності. Окрім того, у проєкті Стратегії зосереджується увага на проблемі фінансової непрозорості адвокатури, зокрема в частині управління коштами органів самоврядування. Відсутність чітких і доступних механізмів фінансової звітності негативно впливає на рівень довіри в середині професійної спільноти, створюючи підґрунтя для конфліктів і підозр у зловживаннях. Порушені питання свідчать про необхідність системного оновлення внутрішніх механізмів функціонування адвокатури. Водночас їх вирішення потребує обережного підходу, який би поєднував підвищення прозорості та підзвітності зі збереженням самоврядної природи й незалежності адвокатури як ключового елементу правової держави.

Як слушно зауважує А. Баран, протидія корупції потребує глибокого усвідомлення суспільством масштабів і небезпеки цього явища. Трансформація установок, ціннісних орієнтирів і правової культури має лягти в основу боротьби з цим явищем. Своєчасна й ефективна реакція держави – це один із необхідних етапів у боротьбі з корупцією. Модернізація антикорупційної політики та вдосконалення відповідних інституцій на державному рівні свідчать про її прагнення забезпечити захист публічних інтересів, ут-

pravoua.com.ua

вердити принципи верховенства права та створити належні умови для сталого розвитку демократичного суспільства, в якому доброчесність і правова визначеність є базовими цінностями.

Важливим складником загальної антикорупційної системи є неухильне дотримання адвокатами вимог законодавства, зокрема й пов'язаного із запобіганням корупційним ризикам. Саме від відповідального ставлення адвокатської спільноти до стандартів доброчесності та правомірної поведінки залежатиме сталий розвиток інституту адвокатури й належного виконання ними своєї місії в демократичній правовій державі[16].

Вчені Д. Цехан і М. Білошкурський підкреслюють, що з огляду на підсилену актуальність протидії корупції, а також збільшенню кількості адвокатів, причетних до вчинення корупційних правопорушень, особливої ваги набуває формування такої антикорупційної політики, яка б повною мірою забезпечувала реальну невідворотність відповідальності. Натепер головним завданням у цьому напрямі залишається створення на нормативному та процесуальному рівнях умов, за яких притягнення адвокатів до відповідальності за корупційні правопорушення не супроводжувалося б підривом гарантій їх професійної незалежності та не перетворювалося б на інструмент кримінального переслідування або тиску. Значна кількість гарантій адвокатської діяльності, визначених на законодавчому рівні, має забезпечити ефективний захист прав адвокатів. Водночас у правозастосовній практиці такі гарантії інколи можуть використовуватися як підстава для уникнення кримінальної відповідальності. У зв'язку із цим необхідність узгодження чинного законодавства та уніфікації практики його застосування має важливе значення з огляду на досягнення балансу між забезпеченням незалежності адвокатури та ефективною протидією корупційним проявам[17].

Науковець М. Старовойт підтверджує, що необхідність реформування адвокатури в Україні назрівала давно. Одним із ключових елементів цього непростого процесу є заходи, пов'язані з подоланням корупції. Натепер основними проблемами, які перешкоджають ефективній участі адвоката у формуванні антикорупційної політики є відсутність нормативно-правового закріплення антикорупційної підтримки у вітчизняному законодавстві, зокрема Законі України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", що значно обмежує правові підстави для їхнього залучення. Наступною проблемою є недовіра між органами влади та адвокатурою, яка історично сформувалася внаслідок сприйняття адвокатів та опонентів держави, ускладнюючи співпрацю між ними. Ще однією не менш важливою проблемою є низький рівень міжгалузевої комунікації між адвокатами, економістами та держав-

[16] Баран (н 8).
[17] Цехан, Білошкурський (н 9).

ними службовцями, що своєю чергою перешкоджає координації зусиль у боротьбі з корупцією[18].

На основі проведеного дослідження важливо зазначити, що антикорупційна стратегія це крок уперед, однак без залучення міжнародного контролю домогтися її ефективного впровадження неможливо. Прийняття нового Закону про адвокатуру з комісією міжнародників, запровадження реєстру адвокатів з даними про дисциплінарні стягнення, проведення аудиту Національної асоціації адвокатів України незалежними експертами – все це, на думку дослідників, може ефективніше вплинути на антикорупційні зміни в адвокатурі, ніж регулювання її діяльності Антикорупційною стратегією НАЗК. Без залучення міжнародних партнерів баланс антикорупційного контролю та незалежність адвокатури залишається під питанням. Відсутність зовнішнього, неупередженого нагляду послаблює довіру до реформ і створює передумови для політично вмотивованого втручання в діяльність адвокатури. Міжнародні наглядачі спроможні забезпечити додаткові гарантії прозорості, відповідності європейським стандартам та збереженню автономії адвокатури як ключового елементу правової держави. Окреслені заходи сприятимуть реальному, а не формальному впровадженню антикорупційних змін.

Вважаємо, що Антикорупційна стратегія на 2026–2030 рр. у частині, яка стосується адвокатури, повинна сприйматися не як інструмент прямого регулювання, а як рамковий орієнтир на найбільш вразливі сектори адвокатури, які підлягають врегулюванню в межах здійснення адвокатських повноважень. Рамковий орієнтир передбачає стратегічний, програмний документ, який окреслює загальні цілі, принципи та напрями запобігання корупційним ризикам, не замінюючи його загальнообов'язковими правовими нормами й не втручаючись у механізми професійного самоврядування. Тобто Антикорупційна стратегія повинна визначати ціннісні та методологічні орієнтири, що ґрунтуються на прозорості, підзвітності, доброчесності, недопущенні конфлікту інтересів тощо. Реалізація зазначених принципів повинна здійснюватися самою адвокатурою через внутрішні регуляторні інструменти, дисциплінарні процедури та стандарти професійної етики, оскільки адвокатура є незалежним інститутом, що забезпечує право на захист, а також європейським стандартам, згідно з якими держава зобов'язана утримуватися від надмірного впливу на адвокатську діяльність.

У рамках цього баланс між ефективністю антикорупційного контролю та незалежністю адвокатури ґрунтується на співвідношенні публічного інтересу антикорупційної політики НАЗК та професійної автономії адвокатури. Це означає, що будь-які антикорупційні механізми не повинні створювати інструменти тиску на адвокатів, обмежувати адвокатську таємницю, а також ставити адвокатуру в залежність від органів виконавчої влади.

[18] Старовойт (н 10).

pravoua.com.ua

Отже, реалізація Антикорупційної стратегії НАЗК у сфері адвокатури повинна здійснюватися з дотриманням принципу субсидіарності, тобто за умови, коли держава визначає загальні антикорупційні пріоритети, тоді як конкретні механізми їх впровадження сформовані в межах професійного самоврядування, із можливим залученням незалежного та міжнародного експертного контролю. Оскільки Антикорупційна стратегія є програмним документом, а не нормативним документом прямої дії, вона не встановлює безпосередніх правових обов'язків для адвокатів і не змінює конституційно закріплених гарантій незалежності адвокатури. Однак потенційна конституційна колізія може виникнути на етапі реалізації окремих положень стратегії. Згідно зі ст. 131^2 Конституції адвокатура є незалежним інститутом, що забезпечує професійну правничу допомогу, а тому будь-які форми державного контролю, у тому числі й антикорупційного, є незаконними. Зважаючи на це, Антикорупційна стратегія не суперечить Конституції, допоки вона не використовується як рамковий орієнтир для формування політики доброчесності, а не як підстава для поширення на адвокатуру механізмів, які правомірно використовуються для інших суб'єктів владних повноважень. У випадку посилення прямого впливу НАЗК на адвокатуру, це може розцінюватися як порушення конституційного принципу незалежності та невідповідності європейським стандартам. Як наслідок, роль Антикорупційної стратегії полягає не в її змісті як стратегічного документа, а в способах та межах її практичного впровадження, які мають бути чітко обмежені та юридично виважені.

Висновки. На основі проведеного дослідження встановлено, що Антикорупційна стратегія на 2026–2030 рр. натепер виконує роль рамкового документа, і без внесення відповідних змін до Конституції України та профільних нормативно-правових актів не може перетворитися на інструмент прямого державного контролю над адвокатською діяльністю. Надмірне розширення повноважень органів виконавчої влади у сфері адвокатури створює ризики втручання у професійну автономію та порушення європейських стандартів правничої професії. Баланс між антикорупційним контролем і незалежністю адвокатури можливий за умови пріоритету самоврядних механізмів, прозорості дисциплінарних процедур, а також мінімізації зовнішнього впливу. Важливу роль у забезпеченні балансу відіграє також міжнародний експертний контроль. Подальші дослідження необхідно спрямувати на розробку оптимальної моделі взаємодії держави та адвокатури в антикорупційній політиці без перешкоди для незалежного захисту.

REFERENCES

Bibliography

Journal articles

1. Ivanov O, 'Pryntsypy diialnosti natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii' [2019] 5 Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo 142–146 https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.5.25 (in Ukrainian).
2. Starovoit M, 'Teoretychni zasady uchasti advokata u formuvanni antykoruptsiinoi polityky v ekonomichnii sferi' [2025] 16 Problemy suchasnykh transformatsii https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-16-01-03 (in Ukrainian).
3. Tsekhan D, Biloshkurskyi M, 'Prytiahnennia advokativ do vidpovidalnosti za koruptsiini pravoporushennia: problemy zakonodavstva ta protsesualnykh aspektiv' [2025] 36 Yurydychnyi biuleten 108–116 https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2025.36.13 (in Ukrainian).

Newspaper articles

4. Kim V, 'Advokatura: chy mozhe antykoruptsiina stratehiia rozrubaty hordiiv vuzol' (16 sichnia, 2026) <https://zn.ua/ukr/anticorruption/advokatura-chi-mozhe-antikoruptsijna-stratehija-rozrubati-hordijiv-vuzol-.html> (accessed 27.03.2026) (in Ukrainian).
5. Yakusha V, 'Antykoruptsiina vertykal ne mozhe «opikuvatysia» advokaturoiu yak instytutom, – t.v.o. holovy VKDKA' (Zakon i Biznes 29.12.25) <https://zib.com.ua/ua/170408-antikorupciyna_vertikal_ne_mozhe_opikuvatisya_advokaturoyu_y.html> (accessed 27.03.2026) (in Ukrainian).

Conference papers

6. Baran A, 'Rol advokatury u zapobihanni koruptsii', *Advokatura: mynule, suchasnist ta maibutnie: materialy XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (N Bakaianova (hol redkol), Feniks 2022) 104–107 (in Ukrainian).

Oleh Predmestnikov
Viktor Gapotii

BALANCE OF ANTI-CORRUPTION CONTROL AND INDEPENDENCE OF THE ADVOCACY: ANALYSIS OF THE NACP PROPOSALS FOR THE 2026–2030 STRATEGY

Abstract. The article raises the problem of finding a balance between strengthening anti-corruption control and preserving the institutional independence of the bar in Ukraine within the framework of the NACP's proposals for the draft Anti-Corruption Strategy for 2026–2030. The relevance of the study of the selected issue is due to the spread of anti-corruption policy to the field of the bar as an independent constitutional institution of civil society and the risks associated with the transformation of anti-corruption mechanisms into means of institutional pressure, as this may negatively affect the guarantees of the right to legal aid and a fair trial.

The purpose of the article is to analyze and evaluate the NACP's proposals for the draft Anti-Corruption Strategy for 2026–2030 from the point of view of ensuring a balance between effective anti-corruption control and preserving the institutional independence of the bar, as well as identifying risks and ways to minimize them.

In the process of the study, general scientific and special-legal methods of cognition were applied, in particular formal-legal, systemic, comparative-legal, which made it possible to investigate the correlation of the norms of national legislation, provisions of the Constitution, international and European standards of independence of the bar, as well as the approaches of the NACP to the formation of anti-corruption policy.

As a result of the study, it was established that the provisions proposed by the NACP in the field of advocacy and the provision of legal aid contain a number of debatable aspects related to the expansion of state control, in particular in the field of disciplinary liability, access to the profession, financial transparency and the organization of advocate self-government. It is substantiated that such approaches may lead to a violation of the principles of proportionality, legal certainty and independence of the bar, guaranteed by the Constitution and international regulatory documents.

The conclusions emphasize that the Anti-Corruption Strategy, in the part that concerns the bar, should serve as a framework program document that defines general alternative guidelines without direct interference in the activities of the bar. Ensuring a real balance between the public interest in combating corruption and guarantees of the independence of legal practice should be strengthened by adhering to the principles of transparency of disciplinary procedures and involving independent, including international, expert control.

Keywords: anti-corruption activity; control; advocacy; legal aid; NACP; powers.